

RS AU § 63 Motion. Mikroproducenter i VA-nätet

Ärendenummer: RS 2024/1343

Arbetsutskottets förslag till regionstyrelsen för beslut i regionfullmäktige

- Motionen avslås.

Sammanfattning

Anna Hrdlicka och Frans Brozén (Liberalerna) yrkar i en motion att:

- Region Gotland undersöker förutsättningarna för att öppna för anslutning av råvatten från privata vattenmagasin/-takter.
- Region Gotland undersöker modeller för ersättning till fristående råvattenleverantörer.

Det grundläggande problem som motionärerna uppmärksammar är den säsongsmissiga kapacitetsbristen på dricksvatten i det kommunala VA-nätet.

Historiskt har förslag på kommunala vattendammar rests vid flera tillfällen. Eftersom det redan finns mycket dammar och vattenmagasin, inte minst i form av gamla kalkbrott och bevattningsdammar, är motionärernas förslag att öppna VA-näten för en mer systematisk anslutning av råvatten från privata vattenmagasin/-takter. Härvidlag bör Region Gotland också utveckla en modell för ersättning till fristående råvattenleverantörer, likt de ersättningsmodeller som tillämpas när det gäller mikroproduktion av el som säljs till en nätägare.

Tekniska nämnden har behandlat motionen och föreslår regionfullmäktige att avslå densamma. Skälen är, sammanfattningsvis, att ett system med mikroproducenter av råvatten skulle ha en negativ inverkan på miljön, vara tekniskt svårt att genomföra, samt medföra kostnader som skulle vara oproportionerliga jämfört med nyttan.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen har i ärendet inget att tillägga utan ansluter sig till den bedömning tekniska nämnden gjort.

Region Gotlands brist på dricksvatten när efterfrågan är som störst är inte likställd med att det är brist på råvatten. Det är brist på råvatten som kan behandlas till ett livsmedelgodkänt dricksvatten på ett kostnads- och resurseffektivt sätt med en ansvarstagande miljöpåverkan.

Region Gotlands VA-avdelning har pågående utredningsprojekt som hanterar magasinering av större vattenmängder, både i ett träsk och i ett kalkbrott. Att magasinera vatten i till exempel dammar inkluderas även i den

multikriterieanalys för Visby framtida vattenförsörjning som är under framtagande. Magasinering av dagvatten kan vara en bra väg framåt för att få tillgång till mer råvatten.

Motionärerna gör jämförelsen med hur elnäten öppnats för en mångfald av elproducenter. Alla som producerar el, producerar samma produkt. Rå- och dricksvatten har olika kemiska och mikrobiologiska sammansättningar. Tanken att tillåta mikroproducenter att ansluta sig till VA-näten är god, men är inte en rimlig väg framåt då det skulle bli flera aktörer som säljer olika produkter. Därför går det inte att likställa med elproducenter.

Att dimensionera ett vattenverk som ska behandla råvatten till ett dricksvatten är ett komplext arbete som görs i flera olika steg, såsom membran (filter), kemiska fällningar, pH-regleringar och återmineralisering. Detta är redan komplext när verket dimensioneras för *en* källa av råvatten. Gotlands bräckvattenverk är ett bra exempel på detta, då en så enkel sak som skillnad i havsvattentemperatur påverkar processen. Komplexiteten att producera dricksvatten med flera varierande råvatten känns nästan oövervinnlig.

Livsmedelsproducenten, VA-avdelningen, är ansvarig för hantering av vattnet från råvatten till dricksvatten i kranen. Detta ansvar regleras i Livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter. VA-avdelningen skulle därmed enligt lag vara ansvarig för det vatten som en mikroproducent skulle förvara och sälja. Mikroproducenten skulle sälja en produkt som de själva inte behöver ta ansvar över.

Region Gotland inrättar vattenskyddsområde vid sina råvattentäkter för att skydda och garantera ett bra råvatten. Tänkt mikroproducenter av råvatten är markägare som då skulle få ett vattenskyddsområde på sin mark. Det innebär större begränsningar i användande av gödsel, bekämpningsmedel, avverkning av skog och djurhållning. En konsekvens skulle kunna bli att produktiv mark blir mindre inkomstbringande.

Från varje råvattenkälla går det enskilda råvattenledningar till det vattenverk där råvattnet kan behandlas till dricksvatten. Att gräva ned nya ledningar i marken är kostsamt för både miljön och ekonomin. Storleken på ledningen har en väldigt liten påverkan på den ekonomiska och miljömässiga belastning en schaktning innebär. Med schaktning, ledning, återställning med mera, kostar det idag cirka 5 000 kronor per meter ny ledning som ska förläggas i marken. Varje ny råvattenkälla är en stor ekonomisk investering och källan behöver producera en större mängd vatten för att vara miljömässigt och ekonomiskt försvarbar.

Avslutningsvis finns också andra ekonomiska frågetecken för affärsmodellen ur mikroproducentens synvinkel än de ovan anförda. Eftersom Region Gotland har möjlighet att få rådighet till vattenkällor med ”gratis” råvatten,

skulle Region Gotland sannolikt sakna betalningsvilja för det pris som en mikroproducent av råvatten skulle behöva ta för att täcka sin investering.

Med stöd av de ovan anförda argumenten rekommenderar regionstyrelseförvaltningen regionstyrelsen att, för beslut i regionfullmäktige, avslå motionen.

Ärendets behandling under mötet

Ordförande ställer proposition på regionstyrelseförvaltningens förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Motion 2024-04-28

Tekniska nämnden 2024-12-18, § 258

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-01-20